

RAAP-NOTITIE 3894

Plangebied Buikstede 5 nabij Sebaldeburen

Gemeente Grootegast

Archeologisch vooronderzoek:

een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Bouwbedrijf Visser Dokkum B.V.

Titel: Plangebied Buikstede 5 nabij Sebaldeburen, gemeente Grootegast
Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: juli 2011

Auteur: *drs. B.I. van Hoof*

Projectcode: GRBU

Bestandsnaam: NO3894_GRBU.doc

Projectleider: drs. B.I. van Hoof

Projectmedewerker: J. Pruim

Autorisatie: dr. G. Aalbersberg

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 47452

Bevoegde overheid: Gemeente Grootegast

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2011

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

1.1 Administratieve gegevens

- *type onderzoek*: een inventariserend veldonderzoek
- *bevoegde overheid*: gemeente Grootegast
- *onderzoekskader*: (omgevings)vergunningsaanvraag
- *datum veldonderzoek*: 15 juli 2011
- *locatie*:
 - *naam plangebied*: Buikstede 5
 - *provincie*: Groningen
 - *gemeente*: Grootegast
 - *plaats*: Sebaldeburen
 - *toponiem*: Buikstede
 - *oppervlakte plangebied*: ca. 1000 m²
 - *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 6H
 - *centrumcoördinaten (X/Y)*: 215.090/584.680
- *afbakening onderzoekszone*: straal van 300 m rondom het plangebied
- *ARCHIS-vondstmeldingsnummer(s)*: niet van toepassing
- *ARCHIS-waarnemingsnummer(s)*: niet van toepassing
- *ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer*: 47452
- *documentatie*: de documentatie van het project wordt bij RAAP bewaard onder de projectcode GRBU en wordt binnen een termijn van 2 jaar na afronding van het onderzoek overgedragen aan het Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis.

1.2 Aanleiding en doelstelling

In het plangebied zijn bodemingrepen gepland (zie § 2.5 voor een uitgebreide beschrijving) die mogelijk bedreigend zijn voor eventuele binnen het plangebied aanwezige archeologische resten. Ten behoeve van de omgevingsvergunning is daarom op basis van het Plan van Aanpak (PvA; bijlage 1) een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd. Het doel van dit onderzoek is te onderzoeken of de bodemopbouw voldoende intact is om nader onderzoek naar archeologische waarden te rechtvaardigen.

1.3 Onderzoeksvragen

In het PvA zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Is de bodemopbouw in het plangebied zodanig intact dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?
- Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?

1.4 Randvoorwaarden

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek dient om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Hiervoor worden verschillende bronnen gebuikt. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2.2 Geomorfologie en bodem

- *bodem volgens bodemkaart*: kalkarme drechtvaaggronden met zware klei (Stiboka, 1981: code Mv41C). Op een afstand van ca. 150 m ten westen van het plangebied bevinden zich knippige poldervaaggronden met 15 tot 40 cm moerig materiaal beginnend tussen 40 en 80 cm. De top van het pleistocene zand ligt hier op een diepte van 0,4 tot 1,2 m -Mv (code gMn83Cwp). Waarschijnlijk ligt binnen het plangebied het dekzand ook dicht aan de oppervlakte.
- *geomorfologie ontleend aan ARCHIS*: vlakte van getijafzettingen (code 1M35).

2.3 Archeologische gegevens

- *bekende archeologische vindplaatsen volgens het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS2) in een straal van 300 m rond het plangebied*: geen
- *eerder uitgevoerd onderzoek in de omgeving volgens ARCHIS2*: geen
- *bekende archeologische gegevens uit andere bronnen*: geen

2.4 Historische situatie

- *historisch gebruik*: de kadastrale minuut van begin 19^e eeuw (<http://watwaswaar.nl>) en de topografische kaarten van begin 19^e eeuw (Versfelt & Schroor, 2005), van 1907 (Casper, 2006) en van 1941 (De Pater, e.a., 2005) laten alle hetzelfde beeld zien. Ten noorden van het plangebied ligt een vaart, het Hoendiep, met daarlangs enkele huizen. Op ca. 300 m ten oosten van het plangebied ligt een draaibrug (Buiksteetil). Op de topografische kaart van rond 1955 (Kuiper & Kersbergen, 2006) is de brug verdwenen. De vaart is verbreed en heeft de naam Van Starkenborghkanaal gekregen. De huizen die direct tegen de vaart stonden zijn daardoor verdwenen. Binnen het plangebied staat op geen enkele van de geraadpleegde kaarten bebouwing aangegeven. Tot op heden is het in gebruik geweest als grasland. De ligboxenstal die aansluitend ten oosten van het plangebied ligt, dateert uit het einde van de 20^e eeuw.
- *consequentie voor de archeologie (verwachting, verstoringen, resten van historische bebouwing)*: onbekend.

2.5 Huidige en toekomstige situatie

- *huidig gebruik*: het plangebied is in gebruik als grasland. Aansluitend ten oosten van het plangebied bevindt zich een ligboxenstal.
- *toekomstig gebruik*: De bestaande ligboxenstal zal naar het westen toe met ca. 1000 m² worden uitgebreid. Onder de oostelijke helft van de uitbreiding is een mestkelder gepland, waardoor de bodem tot meer dan 2 m diep ontgraven zal worden.
- *consequentie voor de archeologie (verstoring, methodiek veldonderzoek)*: de geplande nieuwbouw zal leiden tot verstoring van mogelijk aanwezige archeologische resten, met name ter hoogte van de geplande mestkelder en de funderingen.

2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting/advies

- *archeologische verwachting volgens de IKAW (Deeben, 2008)*: volgens de IKAW ligt het plangebied in een zone met een middelhoge kans op het aantreffen van archeologische resten.
- *gespecificeerde archeologische verwachting*: er zijn geen aanwijzingen dat de bodem binnen het plangebied in het verleden verstoord is. Binnen het plangebied kunnen archeologische resten uit de periode Middeleeuwen-Nieuwe Tijd aanwezig zijn. In de top van het onderliggende dekzand kunnen mogelijk resten van nederzettingen uit de Steentijd voorkomen.
- *archeologisch advies*: in het PvA wordt voor het plangebied een karterend booronderzoek aanbevolen (6 boringen per ha, met een minimum van 6 boringen per plangebied). Bij dit booronderzoek wordt inzicht verkregen in de bodemopbouw en de mate van bodemverstoring. Dit booronderzoek is geschikt om (grotere) nederzettingen met een vondstlaag te ontdekken. Vindplaatsen zonder vondstlaag, grondsporen, graven, deposities en dergelijke zijn met booronderzoek niet of nauwelijks op te sporen.

3 Veldonderzoek

3.1 Methode

- *positie boringen*: de boringen zijn gezet in een driehoeksgrid van 15x20 m.
- *gebruikt boormateriaal*: gutsboor (3 cm diameter)
- *totaal aantal boringen*: 6
- *minimaal geboorde diepte*: 2,3 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 2,9 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989). De uitgebreide boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel) zijn opgenomen in bijlage 2.
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met*: meetlinten

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

- *beschrijving laagopvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogenetisch)*: de laagopbouw wordt van boven naar onder beschreven. De toplaag bestaat uit een ca. 0,25 m dikke bouwvoor/verstoorde laag (sterk zandige, lichtbruingrijze klei met zand- en kleibrokken). Hieronder bevindt zich een 0,2 tot 0,5 m dikke kleilaag (stevige, matig siltige, grijze klei met ijzervlekken). Onder de klei ligt een 0,85 tot 1,2 m dik veenpakket (mineraalarm, donkerbruin veraard veen in de top met daaronder mineraalarm, bruin rietveen). Alleen in boring 1 is de onderste 0,1 m van het veen verspoeld (zwak zandig, bruin detritusveen). Onder het veen, op een diepte van 1,5 tot 1,95 m -Mv, bevindt zich zand (matig fijn, zwak tot uiterst siltig, humusarm tot matig humeus, vaak zwak grindig, geelgrijs tot bruingrijs zand vaak met wat plantenresten). Het betreft dek- en keizand. Alleen in boring 1 is de bovenste 0,15 m van het zand verspoeld. In de top van het zand is geen bodemvorming waargenomen. Behalve in boring 3 is in alle boringen onder het zand keileem (sterk zandige, zwak grindige, lichtblauwgrijze leem) aangetroffen op een diepte van 1,9 tot 2,15 m -Mv.

Archeologie

Het onderzoek heeft geen aanwijzingen opgeleverd dat binnen het plangebied een archeologische vindplaats aanwezig is.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Volgens de gespecificeerde archeologische verwachting kunnen binnen het plangebied archeologische resten uit de periode Middeleeuwen-Nieuwe Tijd aanwezig zijn. In de top van het onderliggende dekzand kunnen mogelijk resten van nederzettingen uit de Steentijd voorkomen.

Binnen het plangebied bestaat de bodemopbouw uit een bouwvoor/verstoorde laag op klei. Hieronder ligt een pakket veen met daaronder (dek)zand en keileem. In de top van het zand is geen bodemvorming waargenomen. Het onderzoek heeft geen aanwijzingen opgeleverd dat binnen het plangebied een archeologische vindplaats aanwezig is.

4.2 Aanbevelingen

De resultaten van het onderzoek geven geen aanleiding om archeologisch maatregelen (plan-aanpassing, vervolgonderzoek, etc.) aan te bevelen. Wanneer bij de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, moet hiervan direct melding gemaakt worden bij de bevoegde overheid (gemeente Grootegast).

- contactpersoon gemeente: drs. J. Molema
(Libau Steunpunt, Hoge der A 5, 9712 AC Groningen, tel 050-3126545)
- contactpersoon RAAP: drs. B.I. van Hoof, projectleider, tel 0512-589140

Literatuur

- Caspers, T.** (red.), 2006. Grote historische topografische atlas Groningen (± 1905) schaal 1:25.000. Tilburg.
- Deeben, J.H.C. (red.)**, 2008. De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), derde generatie *Rapportage Archeologische Monumentenzorg* 155. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort (info: www.cultureelerfgoed.nl).
- Kuiper, M (auteur), R. Kersbergen (samenst.)**, 2006. *Atlas van topografische kaarten Nederland 1955-1965*. Landsmeer.
- Pater, B.C. de, B. Schoenmaker**, e.a., 2005. Grote atlas van Nederland 1930-1950: comprehensive atlas of the Netherlands 1930-1950. Asia Maior, Zierikzee
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Stiboka**, 1981. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 6 West Leeuwarden, 6 Oost Leeuwarden, 2 Oost en West (vaste land)*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Versfelt, H.J. & M. Schoor**, 2005. *De Atlas van Huguenin. Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland 1819-1829*. Heveskes Uitgevers, Groningen

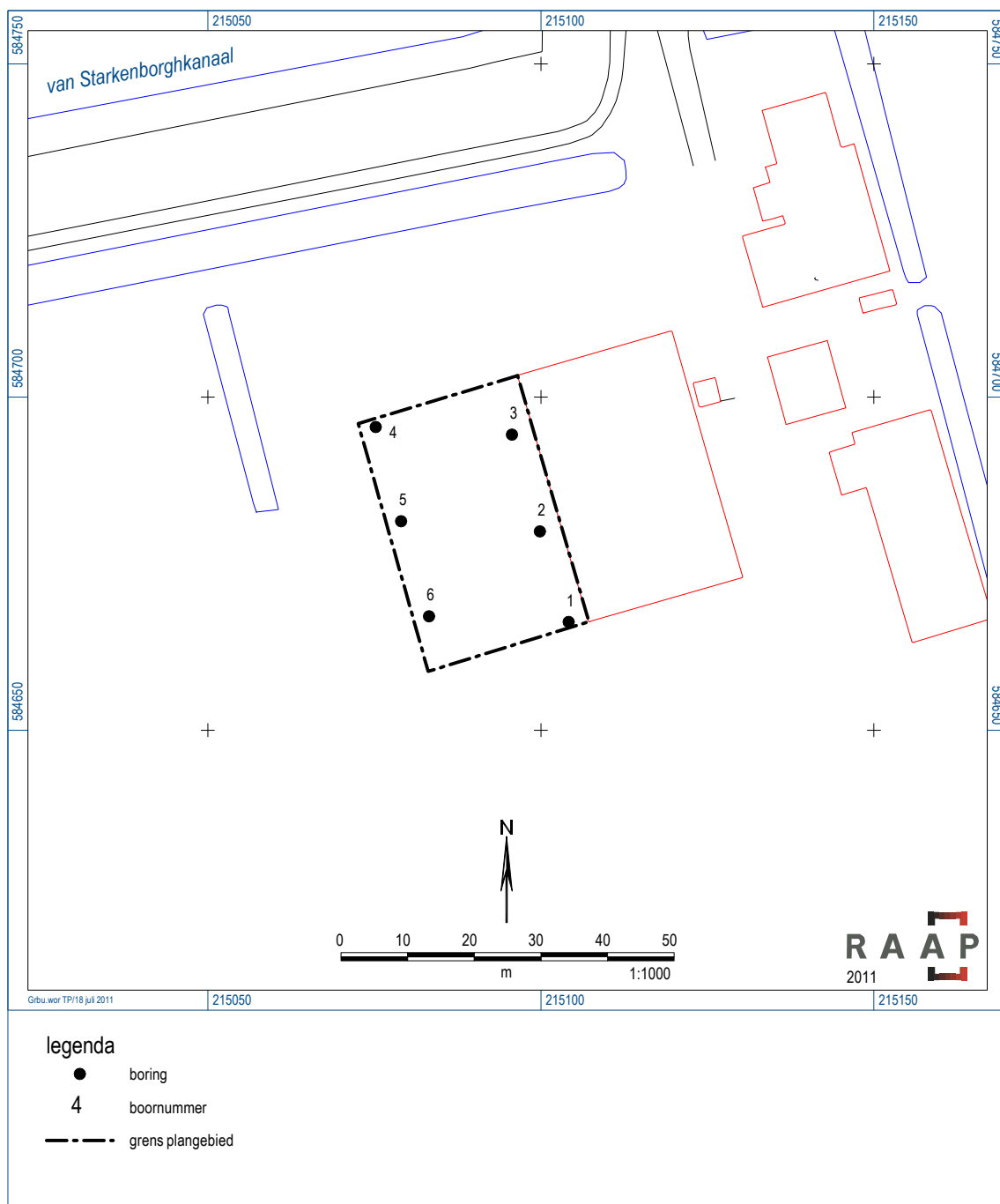
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Resultaten onderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Plan van Aanpak (PvA)

Bijlage 2. Boorbeschrijvingen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Archeologische perioden			
Tijdperk			Datering
Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)			1795
Nieuwe tijd	B		1650
		A	1500
Middeleeuwen	Laat		1250
		Vol	1050
	Vroeg	Ottoons	900
		Karolingisch	725
		Merovingisch laat	525
		Merovingisch vroeg	450
Romeinse tijd	Laat		270
		Midden	70 na Chr.
		Vroeg	15 voor Chr.
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	Bronstijd	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500
		Jong B	16.000
		Jong A	35.000
		Midden	250.000
		Oud	

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Plan van aanpak

Plan van Aanpak Archeologisch vooronderzoek plangebied Buikstede 5 nabij Sebaldeburen, gem. Grootegast

Vraagstelling

Is de bodemopbouw in het plangebied zodanig intact dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?
Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?

Plangebied

Het plangebied ligt ten noorden van Sebaldeburen en ten zuiden van het Van Starkenborgh kanaal. De omvang van de nieuw te bouwen ligboxenstal omvat ca. 1000 m², de exacte locatie is aangegeven op de bij de offerte-aanvraag meegestuurde bouwtekening.

Bodem volgens de bodemkaart (2 oost (gedeeltelijk) Schiermonnikoog – 6 Oost Leeuwarden): kalkarme drechtvaaggronden met zware klei (code Mv41C).

Volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) geldt voor het plangebied een middelhoge archeologische trefkans. Er zal een verkennend en karterend booronderzoek van 6 boringen per ha (met een minimum van 6 boringen per plan) ter plaatse van de nieuw te bouwen ligboxenstal worden uitgevoerd.

Methode

Er zal zowel een bureauonderzoek als booronderzoek worden uitgevoerd.

In het bureauonderzoek wordt ingegaan op de bodemkundige en geomorfologische karakteristieken van het plangebied. Bovendien wordt, indien relevant, ingegaan op historische gegevens (oude kadastrale minuten en historisch kaartmateriaal). Ook wordt gecontroleerd of binnen het plangebied sprake is van bekende archeologische waarden (raadpleging van het Nationaal Archeologisch Informatie Systeem ARCHIS). Tenslotte wordt ingegaan op de archeologische verwachting op basis van bestaande archeologische verwachtingskaarten (IKAW).

Bij het booronderzoek wordt inzicht verkregen in de bodemopbouw en de relatieve gaafheid daarvan, oftewel de mate van bodemverstoring. Van eventuele vindplaatsen worden de diepteligging, de dikte en de stratigrafische positie van de archeologische laag of lagen vastgesteld. Dit booronderzoek is geschikt om (grotere) nederzettingen met een vondstlaag te ontdekken. Vindplaatsen zonder vondstlaag, grondsporen, graven, deposities en dergelijke zijn met een booronderzoek niet of nauwelijks op te sporen.

Methode: boringen met behulp van een gutsboor, diameter 2 of 3 cm, of Edelmanboor, diameter 7 cm, tot in het pleistocene zand of tot maximale boordiepte van 3,5 m -Mv, totaal ca. 6 boringen.

Voor alle boringen geldt dat de boorprofielen aan de hand van een standaardformulier beschreven worden. Genoteerd worden onder meer de diepte, textuur, kleur en samenstelling van bodemverschijnselen alsmede archeologische indicatoren (zoals aardewerk, (verbrand) bot, vuursteen, natuursteen, houtskool en verbrande leem).

Product

De resultaten van het onderzoek worden verwerkt in een RAAP-notitie, waarin puntsgewijs de onderzoeksaspecten worden belicht, met aanbevelingen en conclusies. Bijgeleverd worden de boorbeschrijvingen en een kaart met boorpunten.

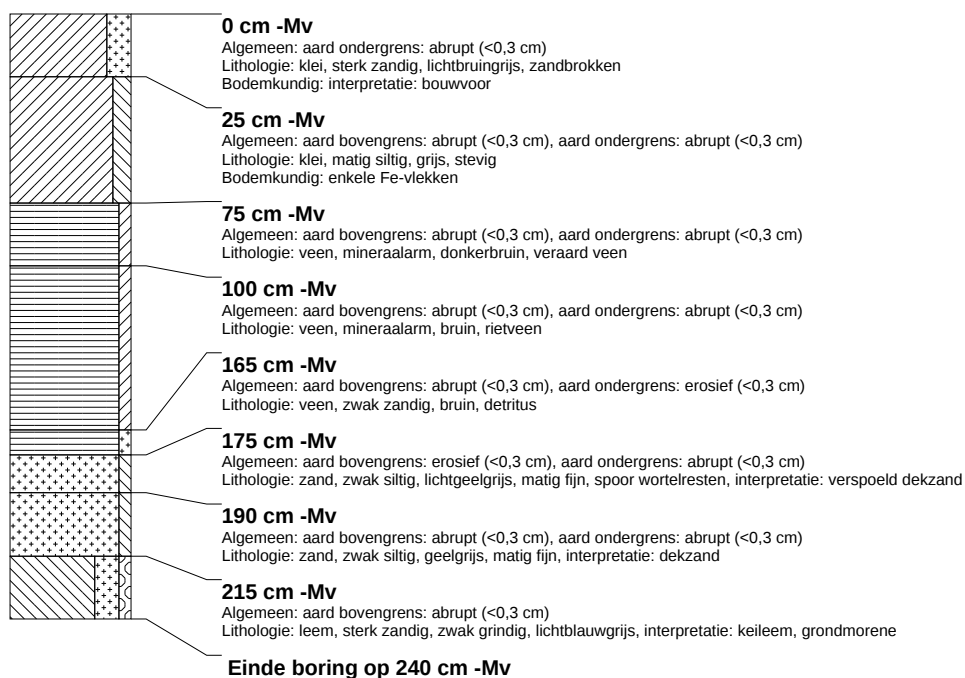
De notitie wordt aan de opdrachtgever (in drievoud) en aan de vertegenwoordiger van het bevoegd gezag (Libau steunpunt) gestuurd.

RAAP is wettelijk verplicht een exemplaar van de rapportage op te sturen naar de gemeente en het rijk. Indien er geen op- en aanmerkingen zijn, is dit meteen de eindversie.

Bijlage 2. Boorbeschrijvingen

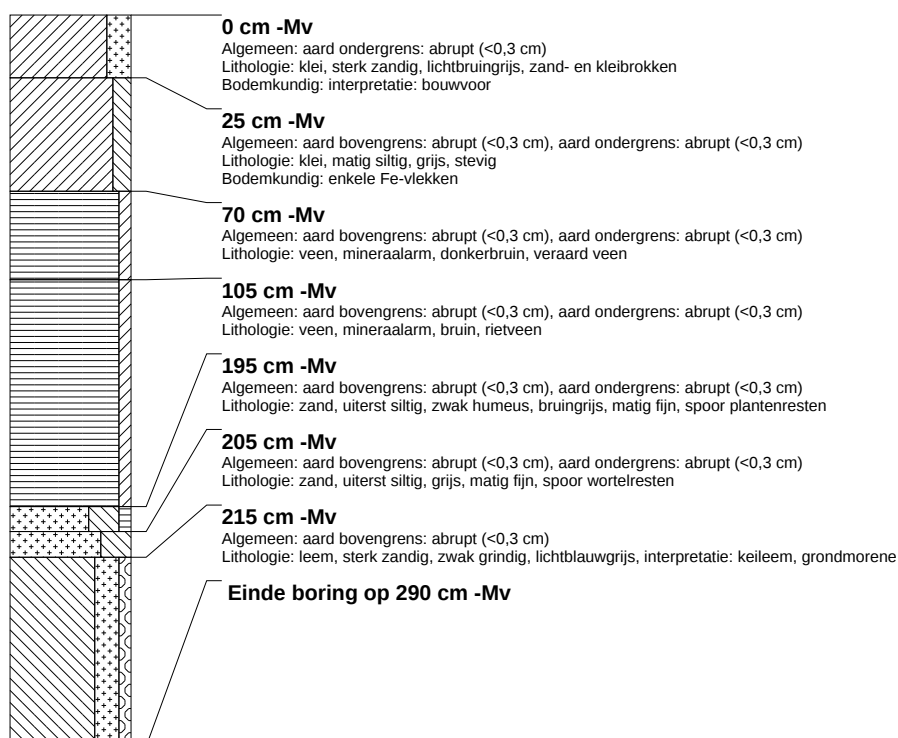
boring: GRBU-1

beschrijver: BH/JEP, datum: 15-7-2011, X: 215.104, Y: 584.666, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6H, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Groningen, gemeente: Grootegast, plaatsnaam: SEBALDEBUREN, opdrachtgever: BOUWBEDRIJF VISSER DOKKEM B.V., uitvoerder: RAAP Noord

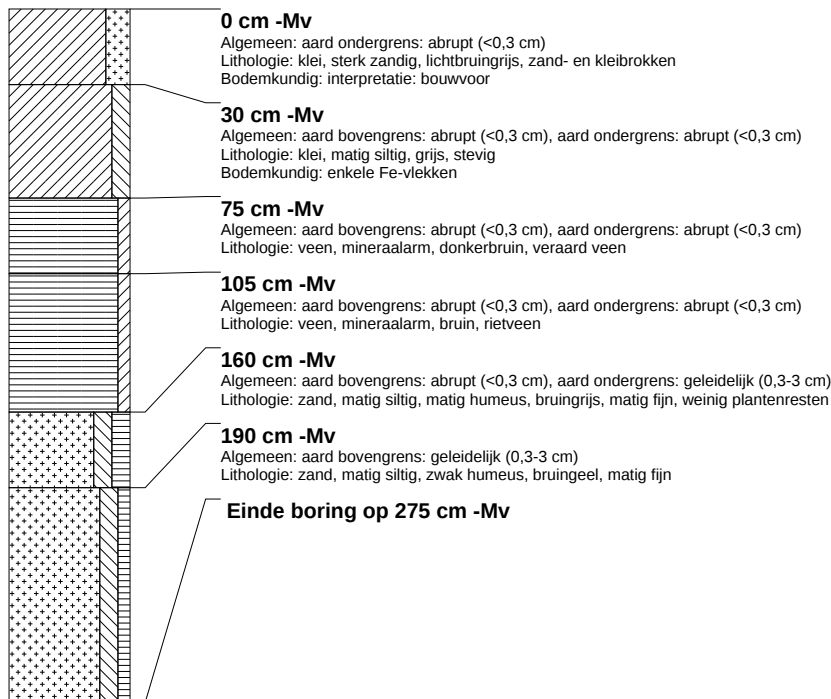
boring: GRBU-2

beschrijver: BH/JEP, datum: 15-7-2011, X: 215.100, Y: 584.680, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6H, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Groningen, gemeente: Grootegast, plaatsnaam: SEBALDEBUREN, opdrachtgever: BOUWBEDRIJF VISSER DOKKEM B.V., uitvoerder: RAAP Noord

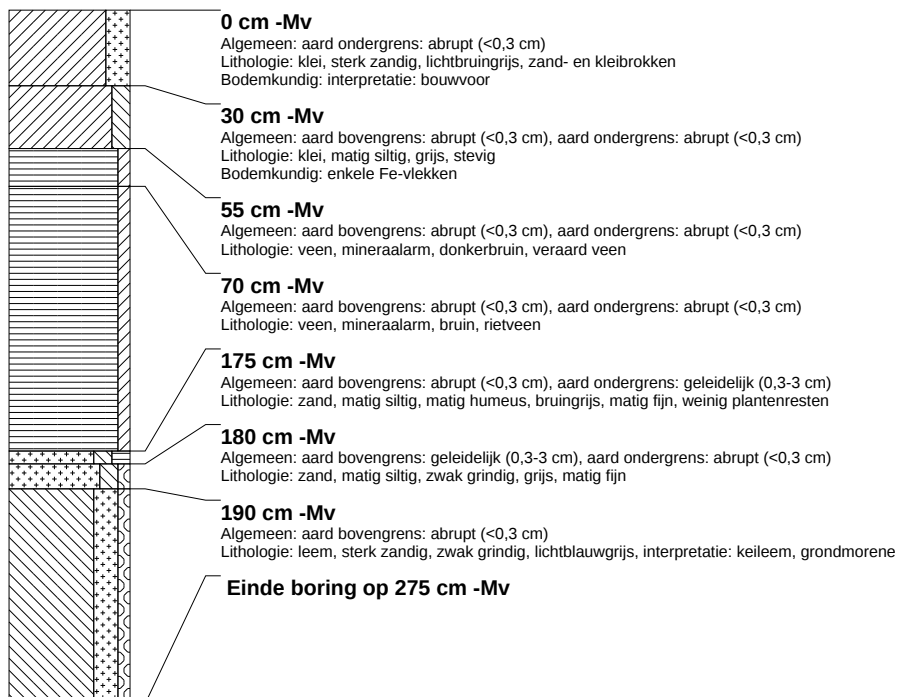
boring: GRBU-3

beschrijver: BH/JEP, datum: 15-7-2011, X: 215.096, Y: 584.694, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6H, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Groningen, gemeente: Grootegast, plaatsnaam: SEBALDEBUREN, opdrachtgever: BOUWBEDRIJF VISSER DOKKEM B.V., uitvoerder: RAAP Noord

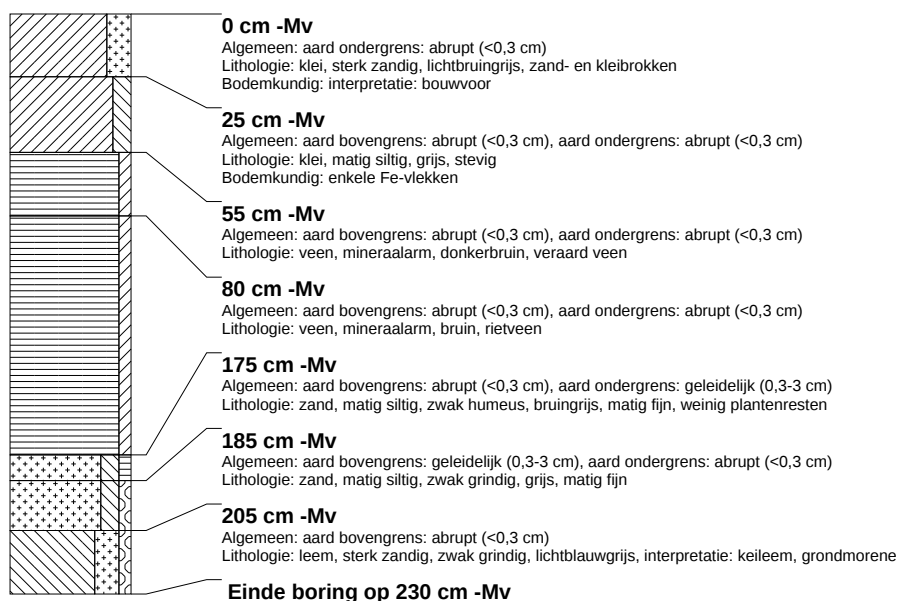
boring: GRBU-4

beschrijver: BH/JEP, datum: 15-7-2011, X: 215.075, Y: 584.696, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6H, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Groningen, gemeente: Grootegast, plaatsnaam: SEBALDEBUREN, opdrachtgever: BOUWBEDRIJF VISSER DOKKEM B.V., uitvoerder: RAAP Noord

boring: GRBU-5

beschrijver: BH/JEP, datum: 15-7-2011, X: 215.079, Y: 584.681, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6H, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Groningen, gemeente: Grootegast, plaatsnaam: SEBALDEBUREN, opdrachtgever: BOUWBEDRIJF VISSER DOKKEM B.V., uitvoerder: RAAP Noord

boring: GRBU-6

beschrijver: BH/JEP, datum: 15-7-2011, X: 215.083, Y: 584.667, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6H, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Groningen, gemeente: Grootegast, plaatsnaam: SEBALDEBUREN, opdrachtgever: BOUWBEDRIJF VISSER DOKKEM B.V., uitvoerder: RAAP Noord

